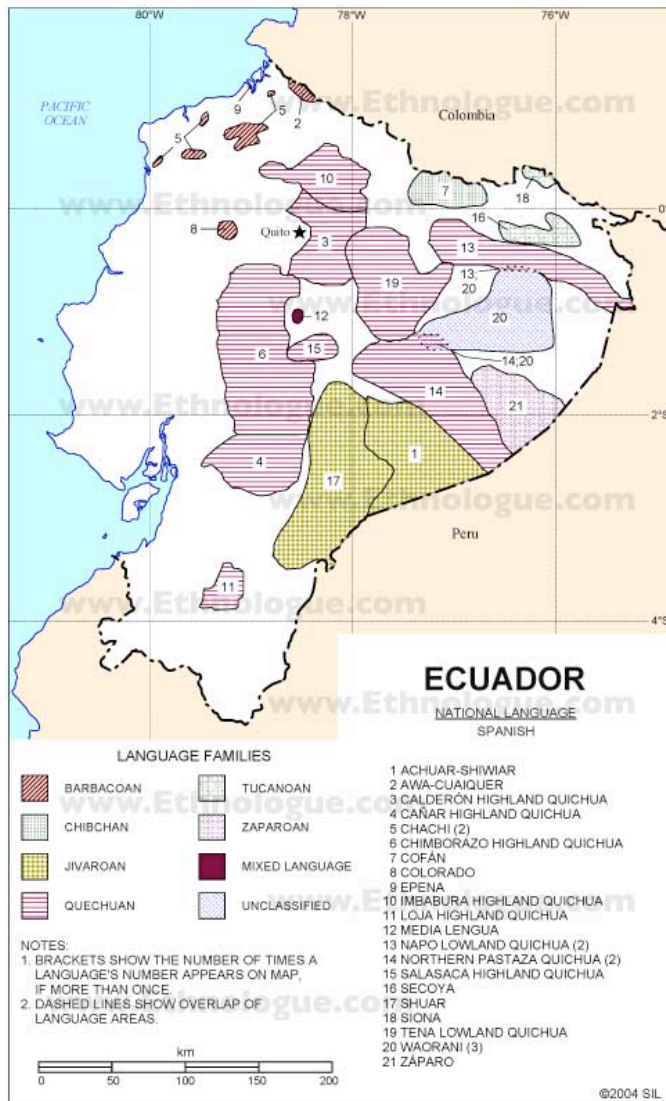

10. Smíšené jazyky

I. MEDIA LENGUA

Ekvádor

- cca 13m obyvatel, 24 jazyků (Ethnologue)
- ŠPANĚLŠTINA (9,5m) > KEČUÁNŠTINA *Quichua* (1,5m) > ŠUAR (50t) > malé „indiánské“ jazyky (do 3t)

MEDIA LENGUA

- několik městeček a vesnic v Ekvádoru, provincie Cotopaxi, zvl. San Miguel de Salcedo
- cca 1000 mluvčích (Bakker 1999): rolníci, řemeslníci, stavební dělníci – kečuánského původu
- multilingvismus: Š s Neindiány v centrech a údolích, K s Indiány v horách, ML při vnitroskupinové komunikaci, zvl. v mladé generaci, rodilí mluvčí
- ML není srozumitelná monolingvním mluvčím Š nebo K
- vznikl mezi 1920-1940 jako výraz zvláštní etnické identity Indiánů, kteří se plně neidentifikovali ani s tradiční rurální K kulturou, ani s městskou Š kulturou

(1) Muysken (1981: 68), Winford (2003: 176)

K *shuk fabur-ta maña-nga-bu sham-xu-ni*
 ML *unu fabur-ta pidi-nga-bu bini-xu-ni*
 jeden laskavost-ACC žádat-NML-BEN přijít-PROG-1SG
 ↑ ↑ ↑ ↑
 UNO FAVOR PEDIR VENIR
 Š *veng-o para ped-i-r un favor*
 přicházet-1SG pro žádat-CL-INF jeden.M laskavost
 „přicházím požádat o laskavost“

(2) Muysken (1981: 69), Winford (2003: 176)

K *mana yacha-ni-chu Xwan sham-shka-da*

ML *no sabi-ni-chu Xwan bini-shka-da*

NEG vědět-1SG-NEG Juan přijít-NML-ACC

↑ ↑ ↑ ↑
NO SABER JUAN VENIR

Š *no s-é que Juan h-a ven-i-d-o*

NEG vědět-1SG že Juan mít-3SG přijít-CL-PTC-M.SG

„nevím, že Juan přišel“

Struktura

- „ML = K gramatika + Š lexikon“
- ani K se silným lexikálním vlivem Š, ani indigenizovaná Š se silným gramatickým vlivem K

KEČUÁNŠTINA →

- fonologie, fonotaktika
- většina flexivních afixů: pád, osoba–čas, negace, subordina-
ce atd.
- část derivačních afixů (viz níže)
- slovosled: zvl. SOV
- cca 10% lexémů

ŠPANĚLŠTINA →

- cca 90% lexémů (Muysken 1981)
- většina lexikálních kořenů (V, N, A)
- někt. (volné) prepozice – nahrazují/doplňují K postpozice
- někt. (volné) konjunkce – nahrazují/doplňují K afixy/klitika
subordina- aj.

- někt. další funkční slova: např. zájmena, *no hay* „there is no“
> *nuway* atd.
- sufix *-ndo* [gerundivum] > *-ndu-* [nominalizátor]
- (několik Š afixů už v K, e.g. deminutivní *-ito* > *-itu*)

(3) Muysken (1981: 73-4), Winford (2003: 180)

el-kuna-ga asi nustru abla-ri-k-ta uye-ndu-ga aprendi-n

3-PL-TOP tak my mluvit-REFL-NML-ACC slyšet-NML-TOP učít-3

EL ASI N'OS HABLAR OÍR+NDO APRENDER

„učí se to, když slyší, jak mluvíme“

- fonologická adaptace**
- /e > i/, /o > u/: *poder* „moci“ > *pudi*
- /je > i/: *siete* „sedm“ > *siti*
- /s > z/: *hacer* „dělat“ > *azi*
- /β > b/: *breve* „rychle“ > *brebe*
- /fw > xw/: *fuerte* „silný“ > *xwerte*
- flexivní adaptace**
- substantiva: Š nominativ + K flexe
- slovesa: Š infinitivní kmen + K flexe, např. *saber* „vědět“ > *sabi-*, *dar*
„dát“ > *da-*, *ir* „jít“ > *i-*, *ver* „vidět“ > *vi-*

Tab. 1: Osobní zájmena

	1SG	2SG	3SG	1PL	2PL	3PL
K	<i>ñuka</i> <i>ñuka-da</i>	<i>kan</i> <i>kan-da</i>	<i>pay</i> <i>pay-da</i>	<i>ñuk-unchi</i> <i>ñuk-unchi-da</i>	<i>kan-guna</i> <i>kan-guna-da</i>	<i>pay-guna</i> <i>pay-guna-da</i>
ML	<i>yo</i> <i>ami-da</i>	<i>bos</i> <i>bos-ta</i>	<i>el</i> <i>el-ta</i>	<i>nustru</i> <i>nustru-da</i>	<i>bos-kuna</i> <i>bos-kuna-da</i>	<i>el-kuna</i> <i>el-kuna-da</i>
Š	<i>yo</i> <i>me/mi</i>	<i>vos</i> <i>te/tí</i>	<i>él/ella</i> <i>le</i>	<i>nosotros</i> <i>nos</i>	<i>ustedes</i> <i>les</i>	<i>ellos/ellas</i> <i>les</i>

- derivate
- a) Š „obecná“ báze + K derivační afix = semikalk z K
- b) Š „specifická“ báze + K derivační afix
- c) Š „specifická“ báze

Tab. 2: Derivační vzorce

	„vidět“	„objevit se“	„ukázat“	„zírat“
K	riku	riku-ri	riku-chi	riku-ra
ML	bi	bi-ri parisi	bi-chi mustra(-chi)	bi-ra chapa(-ra)
Š	ver	aparecer	mostrar	chapar „slídit“

2. MIČIF Michif

svov. <http://www.metisresourcecentre.mb.ca/language>

Historie

- 1821 *Hudson Bay Company* přebírá *North West Company*, její francouzsky mluvící zaměstnanci (obchodníci, průvodci apod.) se usazují u Red River blízko Winnipegu, Manitoba (Kanada)
- obchodníci aj. zde žijí s ženami z kmene Cree („Vraní Indiáni“)
- vzniká populace tzv. *Métis* „míšenců“
- tradičně zvl. lovci buvolů, odlišná etnická identita vzniká v souvislosti s konsolidací loveckých táborů (Bakker 1997)
- dnes 100 tis. etnických Métis v Kanadě (Manitoba, Saskatchewan, Alberta) a v USA (Sev. Dakota: Turtle Mountain, Montana, Oregon)
- většina monolingvní v angl. > bilingvní v KRÍŠTINĚ (algonkinský, 34 tis. v Kanadě), ODŽIBVEJŠTINĚ (algonkinský) nebo FRANCOUZŠTINĚ (zvl. Kanada) > menšina mluví i jazykem MIČIF

MIČIF

- < st. fr. *métif, mitif* „míšeneček“
- cca 1000 mluvčích (600 Kanada + 390 USA) – 5000
- zvl. Manitoba, Saskatchewan, Sev. Dakota, Montana
- zanikající jazyk, větš. > 60 let
- vznikl jako symbol nové etnické identity

Struktura

- kříština: *Southern Plains Cree*, francouzština: *Métis French*
- „M = K verbální struktury + F nominální struktury“
- dále: nemnoho přejímek z odžibvejštiny a angl.

(4) Bakker & Papan (1997: 342)

nu *pēht-am* akuz *ē-pāki-paym-iyi-k*
 NEG slyšet-TR.IN.3>3 protože COMP-tlustý-stát.se-PS-ITR.IN
 su zaraj
 3.POS ucho
 „neslyší to kvůli zánětu uší“

KRÍŠTINA →

- slovesa a jejich morfologie (88-99%)
- osobní zájmena (neposessivní) a jejich morfologie
- demonstrativa a jejich morfologie
- interogativa a jejich morfologie
- postpozice
- diskurzivní částice
- slovosled: z větší části
- subordinace: z větší části

FRANCOUZŠTINA →

- substantiva (94%) a jejich morfologie
- adjektiva a jejich morfologie
- osobní zájmena (posesivní)
- členy a jejich morfologie
- číslovky a kvantifikátory a jejich morfologie: z větší části
- prepozice (5% A)
- někt. adverbialní subordinátory: *akuz* „protože“, *apre* „po“

oba jazyky →

- adverbia: 70% K > 30% F
- koordinátory: 55% K > 40% F > 5% A
- negátory: 70% F > 30% K

zajímavosti

- K a F komponenty si zachovávají vlastní fonologii
- dvojí klasifikace substantiv: a) M vs. F na adjektivech a členech < F, b) AN vs. IN na demonstrativech < K

(5) Bakker & Papen (1997: 328)

- a. *awa li garsũ*
DEM.AN ART.M chlapec(M)
„tenhle chlapec“
- b. *awa la fij*
DEM.AN ART.F dívka(F)
„tahle dívka“
- c. *ũma la bwet*
DEM.IN ART.F krabice(F)
„tahle krabice“

3. Definice a klasifikace

- a) AUTONOMNÍ, dlouhodobé jazykové útvary
- b) vznikají v situacích kontaktu dvou řeč. komunit/jazyků, kde alespoň jedna komunita je široce BILINGVNÍ
- c) zřetelně IDENTIFIKOVATELNÉ a oddělitelné zdroje ling. struktur
- d) absence výrazné simplifikace

Thomason (1988 & Kaufman, 1995, 1997) [*mixed lgs.*](#)

1. jazyky perzistentních etnických skupin pod extrémním tlakem majoritní kultury a majoritního jazyka
 - *postupný* dlouhodobý proces
 - zasahuje všechny ling. domény
 - a) silné lexikální a gramatické přejímání
 - např. ARABŠTINA v Kormakiti (< řečtina), MALOASIJSKÁ ŘEČTINA (< turečtina), WUTUN (čín. dialekt < tibetština)
 - b) postupné „nahrazení“ celé gramatiky
 - např. PARAROMŠTINY (rom./major. lexikon + major. gramatika), MA'A (kušitský/bantu. lexikon + bantu. gramatika)
2. jazyky nově vzniklých etnických skupin
 - a) v důsledku míšení etnik, b) v důsledku vzniku „přechodné“ etnické identity
 - *náhly* proces, někdy během jedné generace
 - struktura: kompartmentalizace podle zdroje
 - např. MEDIA LENGUA, MIČIF, MEDNYJ ALEUT

Bakker (1994) *intertwined lgs.*

- za smíšené jazyky považuje jen Thomasonové kategorie 1b a 2, nikoli 1a
 - jazyky kategorie 1b nejsou výsledkem postupného přejímání, ale náhlého aktu *intertwining* (stejně jako kat. 2)
 - např. v 1a max. 45% lexika z L2, nikoli základní lexikon; v 1b až 90% lexika z „L2“, včetně základního
 - rozdíl mezi kategoriemi 1b a 2 je jen v sociohistorickém pozadí
 1. L1/AL = většina lexika, L2 = gramatika
 - ~ Th 1b
 - potřeba kryptolektu („tajného“ jazyka), zvl. u itinerantních nebo marginalizovaných skupin
 - vznikají při jaz. směně
 - např. PARAROMŠTINY; CALLAHUAYA (sz. Bolívie, itinerantní léčitelé, AL = PUQUINA, L2 = kečuánština); KREKONIKA (Peloponés, zedníci, AL = ARVANITIKA, L2 = řečtina)
 2. „L1“ (♀) = gramatika, „L2“ (♂) = lexikon
 - ~ Th 2
 - vznikají ve smíšených svazcích, muži imigranti
 - např. MIČIF; „OSTROVNÍ“ KARIBŠTINA (♀ Arawakové + ♂ Karibové)
- c) motivace pro různé druhy kompartmentalizace, např. MIČIF, MEDNYJ ALEUT; otázka „matričního“ jazyka aj.
 - d) skutečná míra autonomie, např. PARAROMŠTINY (Bakker vs. Matras)

Problémy

- a) strukturní a sociohistorická kritéria se ne vždy kryjou, např. MEDIA LENGUA
- b) kontroverze ohledně sociokulturních okolností vzniku